

ritis, aan een beschaafd gehoor mede, hetwelk den onwederstaanbaar welsprekenden man als van de lippen hing; zoodat onze JERONIMO DE BOSCH eenmaal van hem zeide: „PAULUS VAN HEMERT zou, als een andere PETRUS DE HERMIET, geheel Europa ten kruistogt hebben kunnen bewegen;” ja zelf opwekking gevoelde, om, hoe wars anders van alle wijsgeerige spitsvindigheden, het praktisch deel der Kantsche wijsbegeerte in heerlijke Latijnsche verzen te bezingen. — In 1799 werd zijn *magazijn van kritische wijsbegeerte* geopend, niet slechts tot bewaarplaats van hetgeen voor menigen spreker uit diezelfde maatschappij en elders aan de orde van den tijd door hem was gebracht, maar vooral ook ten wapenhuis, waaruit de scherpste en juist gerigte pijlen vlogen tegen elken onbedachten aanrander van het nieuwe stelsel, en, zonder eenig aanzien van persoon, hetgeen men voor waarheid hield, met allerlei wapentuig, ook wel van schimp en spot, wel eens min waardiglijk en min bescheiden, werd verdedigd. — Gelijk SOCRATES werd gezegd, de wijsbegeerte van den Hemel te hebben afgeleid, om haar in de woningen en werkplaatsen der eenvoudigste menschen over te brengen, zoo zou de *Lektuur bij het ontbijt en de theetafel* het *kritisch magazijn* hebben moeten vervangen, als welke lektuur den dagelijkschen mensch nu gemeenzaam zou maken met de *ideën* en *begrippen*, welke zich geoefende denkers meermalen onbereikbaar hadden hooren noemen. Het groote slot der ijverige bemoeijng van VAN HEMERT voor de *kritische* wijsbegeerte, was zijn openbare strijd met WYTTENBACH, gevoerd in de Latijnsche taal, van de eene en andere zijde op eene wijze, welke den Letterkundigen in vele opzigten hoogst leerzaam, maar in andere bitter smartelijk viel, en inzonder-

derheid de Klasse griefde, die beide mannen in derzelve ware, maar zeer onderscheidene, grootheid als hare Leden vereerde. — Na dien strijd van 1809 tot 1815 gevoerd, opende zich aan VAN HEMERT een geheel nieuw veld, voor zijne oorspronkelijke goedhartigheid, onbegrensde menschlievendheid en ruime barmhartigheid volmaakt geschikt, in de Maatschappij van Weldadigheid, waarbij hij den werkzamen post van Secretaris gaarne op zich nam en getrouw volvoerde. Hier nu rustte zijn geest, terwijl zijn hart werkte; het echt *praktische* verving nu al het *speculative*; daarin liepen zijne laatste levensjaren stil en gelukkig af; wel niet vreemd, veel min afkeerig van letteren en wijsbegeerte, maar gematigd bij alle nieuw geschil, in de letterkundige wereld gerezen, en slechts ten dienste gereed, waar hij door belangrijke briefwisseling dien meende te kunnen bewijzen. — Schoon als rustend Lid der Klasse op zijn verzoek sedert 1819 aangemerkt is zijn jongste brief van den 15den November 1824 nog een bewijs van zijne hartelijke deelneming in hare eer, terwijl deze breede vermelding van 'smans naam en roem de wederkeerige hulde zijner nagedachtenis bij haar is.

10. **TILEMAN DOTHAS WIARDA** bij de stichting van het Instituut, wanneer Oostvriesland tot het Koninkrijk van Holland behoorde, tot Lid benoemd, en, bij de herstelling en uitbreiding van hetzelfde in het Koninkrijk van Nederland, door Koninklijk gezag bevestigd, werd op den 7^{den} Maart van dit jaar aan de Klasse door den dood ontnomen in tachtigjarigen ouderdom. Zijne *Geschiedenis der Oude Friesche wet*, in het Tweede Deel dezer Gedenkschriften geplaatst, houdt zijnen naam in vereerend aandenken bij het Instituut, gelijk dezelve algemeen beroemd is

geworden door zijne veelvuldige schriften van Vaderlandschen Oudheid- Regis- en Geschiedkundigen aard, — alle in de Hoogduit- sche taal.

Te Emden uit een oud Vriesch geslacht geboren, en afstamme- ling in eene regte lijn van SUFFRIED WIARDA, die in 1403 tot Potestaat van Vriesland was verheven, scheen hij door zijne ge- boorte als aangelegd voor den Letterarbeid, die zijn werkzaam leven vervulde. Na zijne Akademische loopbaan, welke hij van 1765 tot 1768 eerst te Duisburg, daarna te Halle, volbragt, werkte zijn stand in de maatschappij te zelfden einde aanboudend mede, zijnde hij Auscultator bij de Regering van Aurich in 1770; Advokaat aldaar in 1780; Adfistent-raad bij de Regering in 1781; eerste Secretaris van het Oostvriesche Landschap of der Standen in 1808; na opheffing der Landschappelijke Staatsregeling onder Hollandse regering, Adfessor bij het Landdrostambt; in 1811 onder de Fransche regering Raad van Prefektuur; en, na de we- derbezitting van Oostvriesland door Pruisen en de wederinvoering der Landstanden, sedert 1818 tot aan zijn overlijden Landsyndicus.

WIARDA's letterarbeid was onvermoeid en vond naauwelijks eenige andere hulpbronnen dan in zijne eigene boekverzameling, daar hem niet eene openbare boekerij in Oostvriesland te stade kwam; dezelve gevoelde ook geene anderen prikkel dan in eigene liefhebberij en gunstige opneming van zijne werken, waarvoor hij nimmer ander voordeel vergde of ontving.

Over de Landdagen der Friesen onder den Opstalboom; — over de Regters van Brocmerland; — de Geschiedenis der uitgestorvene oude Friesche of Saxische taal; — een oud Friesch Woorden- boek; — de Oostfriesche Geschiedenis in 10 boekdeelen; — over

Duit-

Duitsche Voornaamwoorden en Geslachtenamen; — het Azega- boek, een oud wetboek der Rusringers; — de geschiedenis en verklaring van de Salische Wet en de Malbergsehe Glosfen: deze zijn de voorname door hem van 1777 tot in 1818, sommigen bij herdruk verbeterde, uitgegevene werken.

Behalve dezen kwamen verscheidene opstellen van hem vóór in onderscheiden tijdschriften, ook in de Verhandelingen ter na- sporing der wetten van ons Vaderland, te Groningen door het Ge- nootschap *pro excolendo jure patrio*, waarvan hij sedert 1778 Lid was, uitgegeven.

Gelijk deze, wedervoer hem als Geleerden, menige andere vereerende onderscheiding: in 1817 werd hij, door de Regtsgeleerde fakul- teit te Kiel Doctor in de beide regten verklaard; en Lid benoemd der Koninklijke maatschappij der wetenschappen te Göttingen; in 1818 met den rang van Hofraad bekleed, en eindelijk met het kruis der Guelphen-orde vereerd.

Met Koninklijke goedkeuring zijn vervuld de opengevallene plaatsen: van D. WYTTENBACH door J. BAKE; van H. C. CRAS door S. GRATAMA; van E. A. BORGER door H. A. HAMAKER; van C. W. DE RHOER door N. SMALLENBURG; van J. VALCKENAER door C. J. C. REUVENS; van J. W. TE WATER door J. VAN VOORST; van J. WALRAVEN door C. J. VAN ASSEN; van H. MUNTINGHE door J. CLARISSE; van J. M. KEMPER door C. A. DEN TEX; van M. TY- DEMAN door J. GEEL; van T. D. WIARDA door L. A. WARNKOENIG.

De, door den dood van J. D. BARBIÉ DU BOCAGE te Parijs, opengevallen, plaats onder de Buitenlandsche geassocieerden is nog onvervuld.

De